

VALSTYBINĖ KAINŲ IR ENERGETIKOS KONTROLĖS KOMISIJA

IŠVADA DĖL VEIKLOS SRIČIŲ, KURIOSE EGZISTUOJA DIDELĖ KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖ, NUSTATYMO

2017 m. spalio 2 d. Nr. R5-509

Vilnius

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 2 dalimi, Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601 „Dėl korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos patvirtinimo“, Valstybinėje kainų ir energetikos kontrolės komisijoje (toliau – Komisija) atliktas korupcijos pasireiškimo tikimybės įvertinimas už laikotarpį nuo 2016 m. spalio 1 d. iki 2017 m. rugsėjo 30 d.

Komisijos veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymą ir korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimą atliko Komisijos pirmininko 2017 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. O1E-61 sudaryta Komisijos veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo ir įvertinimo komisija (toliau – Nustatymo komisija), susidedanti iš komisijos pirmininkės – Teisės skyriaus vedėjos Vilmos Adamavičiūtės ir komisijos narių: Teisės skyriaus patarėjos Aušros Vaicekauskaitės ir Teisės skyriaus vyriausiosios specialistės Giedrės Devetinaitės – Puzarienės.

Nustatymo komisija savo darbe vadovavosi minėtais teisės aktais, taip pat Valstybės ir savivaldybės įstaigų, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – Specialiųjų tyrimų tarnyba) direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 2-170 (toliau – Rekomendacijos).

Atlikus analizę, galima teigti, kad Komisijoje korupcijos pasireiškimo tikimybė egzistuoja, nes atskiros jos veiklos sritys atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnyje nurodytus kriterijus:

1. *pagrindinės funkcijos yra kontrolės ir priežiūros vykdymas* (Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2 punktas; Rekomendacijų priedo II kriterijus);
2. *veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu* (Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 4 punktas; Rekomendacijų priedo IV kriterijus);
3. *daugiausia priimami sprendimai, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo* (Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 5 punktas; Rekomendacijų priedo V kriterijus).

Ši analizė atlikta dokumentiniu būdu, vadovaujantis formaliuoju ir palyginimo metodais, analizuojant Komisijos nuostatus, Lietuvos Respublikos įstatymus, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimus, Lietuvos Respublikos energetikos ministro įsakymus ir kitus teisės aktus, nustatančius Komisijos teisinį statusą, veiklą ar atskirų funkcijų atlikimą, įpareigojimus ir teises prievoles, kuriais savo darbe vadovaujasi Komisijos darbuotojai, atlikdami savo funkcijas.

Atsižvelgiant į Komisijos nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. 1747 (toliau – Nuostatai) bei Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 8 straipsnio 9 dalyje nurodytas Komisijos funkcijas, Nustatymo komisija suskirstė Komisijos veiklos sritis pagal vykdomų funkcijų rūšinius požymius. Nustatymo komisija išskyrė šias Komisijos vykdomų funkcijų grupes:

1. valstybės reguliuojamų kainų nustatymas, kuris atitinka Rekomendacijų priedo II ir V kriterijus;
2. energetikos įmonių veiklos priežiūra, kontrolė ir sankcijų skyrimas, kurie atitinka Rekomendacijų priedo II ir V kriterijus;

3. energetikos įmonių licencijavimas ir leidimų išdavimas, kurie atitinka Rekomendacijų priedo IV kriterijų;
4. skundų ir ginčų dėl energetikos įmonių veiklos ar neveikimo nagrinėjimas, kuris atitinka Rekomendacijų priedo II ir V kriterijus.

ATSKIRŲ KOMISIJOS VEIKLOS SRIČIŲ ĮVERTINIMAS

1. Valstybės reguliuojamų kainų nustatymas

Vertinant paminėtas Komisijos veiklos sritis, išskiriama valstybės reguliuojamų kainų nustatymo funkcija, įtvirtinta Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 8 straipsnio 9 dalies 2 punkte. Ši Komisijos veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2, 3 ir 4 punktuose nustatytus kriterijus: Komisijos vykdoma funkcija yra kontrolės ar priežiūros vykdymas, t. y. Komisijai suteikti įgaliojimai vykdyti veiklą, skirtą prižiūrėti, kaip tiesiogiai nepavaldūs fiziniai ir (ar) juridiniai asmenys laikosi teisės aktų reikalavimų atitinkamoje valdymo srityje, bei vykdyti kontrolės funkcijas, nesusijusias su įstaigos vidaus administravimu, taip pat Komisija priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo.

Šią Komisijos veiklos sritį apima tokios Energetikos įstatymo 8 straipsnio 9 dalyje nurodytos Komisijos funkcijos kaip reguliuojamos veiklos apskaitos reikalavimų tvirtinimas (1 p.), valstybės reguliuojamų kainų nustatymo metodikų, valstybės reguliuojamų kainų ir kainų viršutinių ribų tvirtinimas (2 p.), energetikos objektų (tinklų, sistemų, įrenginių) prijungimo prie veikiančių energetikos įmonių objektų (tinklų, sistemų, įrenginių) įkainių, jų nustatymo metodikos, kurioje nustatytos ir įkainių apskaičiavimo sąlygos, tvirtinimas (5 p.), vienašališkas valstybės reguliuojamų kainų, kai energetikos įmonės nesilaiko šių kainų nustatymo reikalavimų, nustatymas (6 p.), energetikos įmonių, besiverčiančių veikla, kurios kainos yra reguliuojamos, šioje veikloje naudojamo turto nusidėvėjimo (amortizacijos) normų nustatymas (10 p.). Tokio paties pobūdžio funkcijos Komisijai yra nustatytos ir Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo 9 straipsnyje. Be to, Lietuvos Respublikos geležinkelių transporto kodekso 34 straipsnio 1 dalyje ir Lietuvos Respublikos vidaus vandenų transporto įstatymo 30 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad atitinkamai keleivių vežimo vietinio susisiekimo maršrutais tarifus ir keleivių vežimo vidaus vandenų transportu tarifus nustato vežėjas, o didžiausi tarifai turi būti suderinti su Komisija.

Remiantis Energetikos įstatymo 8 straipsnio 11 dalies 1 punktu, Komisija yra teisiškai atskirta ir funkcinio aspektu nepriklausoma nuo bet kurio kito viešojo ar privataus asmens. Pagal minėto straipsnio 2 dalį Komisijos pirmininkas, jos nariai, Komisijos administracijos valstybės tarnautojai ir darbuotojai veikia nepriklausomai nuo visų rinkos interesų, atlikdami savo pareigas, nesiekia gauti jokių Vyriausybės arba bet kurio kito viešojo ar privataus asmens tiesioginių nurodymų ir jų nevykdo. Komisija priima savarankiškus, nuo jokios valstybės ar savivaldybių institucijos, įmonės, įstaigos ar organizacijos nepriklausomus sprendimus (Energetikos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 3 punktas).

Valstybės reguliuojamų kainų nustatymo tvarka ir sąlygos, vykdymo forma ir periodiškumas, šiame procese dalyvaujančių subjektų įgalinimai ir teisės įtvirtinti tiek įstatymuose, tiek įstatymus įgyvendinančiuose teisės aktuose. Komisija energetikos veiklos, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo kainas bei keleivių vežimo vietiniais traukiniais ir perkėlimo keltais per Kuršių neriją tarifus nustato vadovaujantis sektorinių įstatymų reikalavimais pagal Komisijos patvirtintas metodikas: Elektros energijos rinkos kainos nustatymo metodika, patvirtinta Komisijos 2011 m. liepos 8 d. nutarimu Nr. O3-175, Karšto vandens kainų nustatymo metodika, patvirtinta Komisijos 2009 m. liepos 21 d. nutarimu Nr. O3-106, Komisijos 2008 m. rugpjūčio 8 d. nutarimu Nr. O3-106, Gamtinių dujų tiekimo kainų viršutinių ribų skaičiavimo metodika, patvirtinta Komisijos 2008 m. rugpjūčio 29 d. nutarimu Nr. O3-107, Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo bei paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų kainų nustatymo metodika, patvirtinta Komisijos 2006 m. gruodžio 12 d. nutarimu Nr. O3-92, Keleivių vežimo vietiniais traukiniais tarifų maksimalių dydžių nustatymo metodika, patvirtinta Komisijos 2000 m. lapkričio 17 d. nutarimu Nr. 154, bei Keleivių ir transporto priemonių perkėlimo keltais per Kuršių marias (per Klaipėdos valstybinio jūrų uosto akvatoriją) į (iš)

Kuršių neriją didžiausių tarifų nustatymo metodika, patvirtinta Komisijos 2012 m. gegužės 14 d. nutarimu Nr. O3-106 ir kt. Šiose metodikose nustatyti ne tik aiškus ir objektyvūs principai kainoms nustatyti, bet ir konkrečios tvarkos kaip šios kainos apskaičiuojamos: nustatytos kainų nustatymo procedūros, terminai, formulės, kaip kaina yra apskaičiuojama bei kuriuos rodiklius bei duomenis Komisija įvertina ir kurių nevertina. Atitinkamai Nustatymo komisijos vertinimu, Komisija yra priėmusi visus reikalingus įstatymus įgyvendinančius teisės aktus, kurie detalizuoja valstybės reguliuojamų kainų nustatymo veiksmų, procedūrų ar vykdymo formas, tvarką, periodiškumą. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Nustatymo komisija daro išvadą, kad valstybės reguliuojamų kainų nustatymas yra detaliai reglamentuotas Komisijos patvirtintose kainų nustatymo metodikose.

Valstybės reguliuojamų kainų projektus ūkio subjektai Komisijai gali teikti per Duomenų surinkimo ir analizės informacinę sistemą (DSAIS), kuri sudaro galimybes reguliuojamiems ūkio subjektams elektroniniu būdu patogiau ir operatyviau teikti Komisijai kainų skaičiavimui reikalingus duomenis bei informaciją. Pagrindinis DSAIS tikslas – automatizuoti Komisijos funkcijų vykdymui reikalingos informacijos surinkimą, saugojimą ir apdorojimą, o naudojimo principai yra nustatyti vidiniuose Komisijos teisės aktuose.

Pažymėtina, kad gauti valstybės reguliuojamų kainų projektai yra nukreipiami atitinkamam Komisijos struktūriniam padaliniiui, kuris yra atsakingas už pateikto projekto vertinimą, analizę bei tolimesnių veiksmų atlikimą. Pažymėtina, kad Komisijos administracinę struktūrą sudaro departamentai ir skyriai, kurie yra atskirti pagal reguliuojamus sektorius – Dujų ir elektros departamentas (Dujų ir elektros skyriai), Šilumos ir vandens departamentas (Šilumos skyrius, Vandens skyrius, Šilumos gamintojų ir konkurencijos skyrius, Ekonominės analizės skyrius) ir kt. Atsižvelgiant į tai, Komisijoje gavus kainos nustatymo projektą derinimui šis perduodamas išanalizuoti, įvertinti bei skaičiavimus atlikti ir medžiagą Komisijos posėdžiui paruošti atitinkamo skyriaus, kurio veiklos sričiai priklauso kainos projektą pateikusio subjekto veikla, darbuotojui. Komisijos interneto svetainėje yra nurodytos kiekvieno Komisijos struktūrinio padalinio veiklos sritys ir kompetencijos, todėl darytina išvada, kad Komisijoje yra aiškiai nustatyti struktūriniai padaliniai, kurių kompetencijai priskirti su Komisijos reguliuojamų kainų nustatymu susiję klausimai.

Atkreiptinas dėmesys, kad 2015 m. kovo 20 d. Komisijai išduotas sertifikatas, kuris patvirtina, kad Komisijoje yra įdiegta kokybės vadybos sistema, atitinkanti LST EN ISO 9001:2008 kokybės standarto reikalavimus. Komisijos kokybės vadybos sistema – tai kokybės politikos, tikslų, procesų, nustatytų darbo tvarkų ir išteklių (įskaitant darbuotojus) visuma, kurios reikia, norint pasiekti, kad Komisijos funkcijos atitiktų keliamus reikalavimus. Procesų nustatymas sąlygoja tai, kad kiekvienas procesas tampa aiškus, darbo srautas ir jo kontrolė tampa logiškai struktūrizuoti, proceso veiksmi tampa efektyvesni, be to, tai sąlygoja geresnes galimybes įvertinti ir optimizuoti proceso veiksmus. Taip pat procesų valdymo sistema įtakoja efektyvesnį už procese nurodytų veiksmų atlikimą atsakingų asmenų bendradarbiavimą. Šiuo metu Komisijoje yra nustatyti 23 procesai. Kiekvienas procesas turi nustatytus vertinimo rodiklius. Parengta veiklos matavimo sistemos metodika. Kokybės vadybos sistema leidžia Komisijai veikti efektyviai ir sistemiškai.

Komisijos 2015 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. O1-24 buvo patvirtintas Kainų nustatymo proceso aprašas, kuris taikomas Komisijos reguliuojamų kainų nustatymo proceso veiklai. Kainų nustatymo procesu siekiama, kad kainų nustatymo procesas užtikrintų Komisijos reguliuojamų elektros, dujų, šilumos, geriamojo vandens tiekimo, nuotekų tvarkymo, paviršinių nuotekų tvarkymo ir transporto sektoriaus įmonių teisės aktų reikalavimus atitinkantį kainų nustatymą, užtikrinantį būtinųjų sąnaudų susigrąžinimo ir mažiausių sąnaudų principus. Šis procesas labai detalai reglamentuoja kiekvieną procedūros stadiją, terminus, rezultatus, rizikas, jų valdymo gaires, atsakingus asmenis ir kt.

Sprendimai dėl valstybės reguliuojamų kainų nustatymo yra priimami Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos darbo reglamento (toliau – Darbo reglamentas), patvirtinto Komisijos 2012 m. vasario 28 d. nutarimu Nr. O3-47, nustatyta tvarka. Darbo reglamento 83 punkte nustatyta, kad Komisija, posėdžiuose sprendama savo kompetencijai priskirtus klausimus, priima sprendimus, kurie įforminami nutarimais. Darbo reglamente detalai reglamentuojama Komisijos nutarimų projektų rengimo, derinimo, tvirtinimo bei posėdžių tvarka. Visų pirma pažymėtina, kad Komisijos posėdžiams svarstytinų klausimų medžiagą pateikia atitinkamą klausimą rengiantis

darbuotojas, suderinęs teikiamo klausimo medžiagą su Struktūrinio padalinio vadovu (esant departamentui, departamento direktoriaus ir atitinkamo skyriaus vedėjo), Teisės skyriaus darbuotoju ir Teisės skyriaus vedėju bei Komisijos nariu, kuruojančiu atitinkamą veiklos sritį. Komisijos posėdžiui teikiami klausimai turi būti visapusiškai išnagrinėti, tiksliai ir aiškiai suformuluoti, turi būti pateikiami siūlomi nutarimų projektai ir pažymos dėl jų. Komisijos posėdžiui teikiamas nutarimo projektas ir pažymos turi būti vizuoti jį rengusio darbuotojo, atitinkamo struktūrinio padalinio vadovo, Teisės skyriaus darbuotojo, Teisės skyriaus vedėjo, Komisijos nario, kuruojančio atitinkamos veiklos sritį. Tai reiškia, kad tam, kad reguliuojamos kainos nustatymo/patvirtinimo klausimas būtų teikiamas svarstyti Komisijos posėdyje, šis klausimas turi būti suderintas su keletu skirtingų ir vienas kitam nepavaldžių Komisijos darbuotojų, tokiu būdu užtikrinant siūlomo sprendimo projekto pagrįstumą bei skaidrumą.

Atkreiptinas dėmesys, kad visas sprendimo projekto derinimo procesas vyksta Komisijos dokumentų valdymo sistemoje, todėl tiek derinimo metu, tiek ir vėliau galima matyti, kokie darbuotojai derino dokumentą ir kokias pastabas jam pateikė. Svarstyti klausimai, suderinti Darbo reglamento 60 punkto nustatyta tvarka, pateikiami Komisijos Veiklos valdymo skyriui, kuris per vieną darbo dieną parengia darbotvarkės projektą ir pateikia jį Komisijos pirmininkui. Komisijos pirmininko pasirašytą darbotvarkę Veiklos valdymo skyrius kartu su nutarimų projektais, pažymomis dėl jų bei kita informacine medžiaga ne vėliau kaip prieš 4 darbo dienas iki posėdžio paskelbia Komisijos svetainėje. Kviečiamiems dalyviams pagal klausimo rengėjų sudarytą sąrašą išsiunčiami pranešimai apie numatytą Komisijos posėdį. Tai reiškia, kad visais atvejais Komisijos nutarimo projektas ir pažyma dėl valstybės reguliuojamų kainų nustatymo/patvirtinimo yra skelbiama viešai Komisijos interneto svetainėje.

Komisija sprendimą dėl reguliuojamos kainos nustatymo priima Komisijos posėdyje, kuris yra viešas visiems suinteresuotiems asmenims, be to, yra protokoluojamas ir daromas posėdžio garso įrašas. Komisijos posėdžiuose gali dalyvauti ministerijų, kitų valstybės ir savivaldybės įstaigų ar institucijų, taip pat įmonių, visuomeninių organizacijų, vartotojų asociacijų ir žiniasklaidos atstovai, vartotojai bei kiti suinteresuoti asmenys. Posėdžio metu dalyvaujantys asmenys turi teisę pateikti paaiškinimus, argumentus bei juos pagrindžiančius duomenis bei užduoti klausimus.

Komisija sprendimus priima kolegialiai ir tik esant kvorumui – pagal Darbo reglamento 84 punktą Komisijos sprendimai priimami, jeigu posėdyje dalyvauja ne mažiau kaip keturi Komisijos nariai ir jeigu už juos balsuoja dalyvaujančių posėdyje Komisijos narių balsų dauguma. Balsams pasiskirsčius po lygiai, lemia posėdžio pirmininko balsas. Balsuojama visiems Komisijos nariams pakeliant rankas. Tai užtikrina skaidrų Komisijos sprendimų priėmimą. Energetikos įstatymo 9 straipsnio 12 dalyje nustatyta, kad Komisija atsako už savo nutarimų pagrįstumą ir teisėtumą.

Paminėtina, kad vienas iš Komisijos kokybės vadybos sistemos procesų yra nustatytas Komisijos sprendimų priėmimo proceso apraše, patvirtintame Komisijos 2015 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. O1-24. Šis proceso aprašas taikomas Komisijos sprendimų priėmimo veiklai reguliuojamų subjektų atžvilgiu priimant individualius ir norminius teisės aktus, taip pat tvirtinant Komisijos strateginio veiklos plano dokumentus. Šiame apraše išsamiai ir aiškiai išdėstyti proceso tikslai, tikėjai, gaviniai, rezultatai, rodikliai, rizikos, etapai ir kt., taip pat pateikiama aiški proceso schema.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta šiame skyriuje, Nustatymo komisija daro išvadą, kad valstybės reguliuojamų kainų nustatymas yra detaliam reglamentuotas. Darbo reglamente ir Komisijos sprendimų priėmimo proceso apraše nustatyta Komisijos sprendimų, kuriais nustatomos reguliuojamos kainos, priėmimo tvarka užtikrina šių sprendimų priėmimo skaidrumą, užkerta kelią vienam ar keliems asmenims veikti savo nuožiūra. Komisijos priimti sprendimai dėl reguliuojamų kainų nustatymo gali būti skundžiami Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis. Komisijoje teisinis reglamentavimas yra nuolat tobulinamas, teisės aktai keičiami nustatant poreikį dėl pasikeitusių aplinkybių ar aukštesnės galios teisės aktų, gavus suinteresuotų asmenų pagrįstus siūlymus ir pastabas. Atkreiptinas dėmesys, kad per vertinamą laikotarpį Komisijoje nenustatyta jokių reguliuojamų kainų nustatymo tvarkos pažeidimų, teisės aktų nuostatų nesilaikymo atvejų, kurie galimai būtų susiję su korupcine veikla. Įvertinus valstybės

reguliuojamų kainų nustatymo funkcija, Nustatymo komisija pažeidimų pagal Rekomendacijų priedo II ir V kriterijus nenustatė.

2. Reguliuojamų įmonių veiklos priežiūra, kontrolė ir sankcijų taikymas

Remiantis Energetikos įstatymo 8 straipsnio 9 dalies 4, 12, 13, 17 ir 20 punktais, Komisija kontroliuoja, kaip taikomos valstybės reguliuojamos kainos ir tarifai, įpareigoja energetikos įmones sudaryti sutartis dėl energijos perdavimo, skirstymo ar tiekimo, kai energetikos įmonės nepagrįstai atsisako suteikti paslaugas tretiesiems asmenims ar tiekti vartotojams energiją, kontroliuoja, kad būtų veiksmingai atskirtos veiklos energetikos sektoriuje, užtikrinant energijos perdavimo ir skirstymo veiklos nepriklausomumą nuo komercinių energetikos veiklos interesų ir siekiant išvengti kryžminio subsidijavimo, teisės aktų nustatyta tvarka pagal kompetenciją turi teisę tikrinti energetikos įmonių valstybės institucijoms ir (ar) vartotojams teikiamą informaciją, vertinti jos patikimumą, nepažeisdama komercine (gamybine) ar profesine paslaptimi laikomos informacijos apsaugos reikalavimų, skiria Energetikos įstatymo 36 straipsnyje nustatytas sankcijas. Atitinkamos reguliuojamų įmonių veiklos kontrolės ir sankcijų skyrimo funkcijos yra nustatytos ir Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatyme. Pagal Energetikos įstatymo 8 straipsnio 1 dalį, Komisija atlieka energetikos srityje veikiančių subjektų veiklos reguliavimo ir valstybinės energetikos priežiūros funkciją. Ši Komisijos veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nustatytą kriterijų – Komisijos vykdoma funkcija yra kontrolės ar priežiūros vykdymas, t. y. Komisijai suteikti įgaliojimai vykdyti veiklą, skirtą prižiūrėti, kaip nepavaldūs fiziniai ir (ar) juridiniai asmenys laikosi teisės aktų reikalavimų atitinkamoje valdymo srityje, ar vykdyti kontrolės funkcijas, nesušijusias su įstaigos vidaus administravimu, taip pat priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybinės institucijos patvirtinimo.

Valstybės reguliuojamų kainų ir tarifų taikymo kontrolė atliekama Komisijai įgyvendinant jai suteiktas teises reguliuojamų kainų nustatymo srityje. Remiantis Nuostatų 10.8 papunkčiu, Komisija, atlikdama jai pavestas funkcijas, turi teisę vienašališkai nustatyti valstybės reguliuojamas kainas, jeigu energetikos įmonės nesilaiko šių kainų nustatymo reikalavimų, priimti sprendimą dėl kainų dydžio ar maksimalaus dydžio ir nurodyti sprendimo galiojimo laiką. Pavyzdžiui, Šilumos ūkio įstatymo 32 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad Savivaldybės tarybos nustatytas šilumos kainų dedamąsias šilumos tiekėjai, realizuojantys ne mažiau kaip 10 GWh šilumos, pateikia Komisijai per 10 kalendorinių dienų nuo šilumos kainų dedamųjų nustatymo. Komisija nurodo savivaldybei esamus šilumos kainų dedamųjų nustatymo pažeidimus. Savivaldybė privalo juos pašalinti ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų. Savivaldybei nepašalinus nurodytų pažeidimų arba laiku nenustačius šilumos kainų dedamųjų, Komisija įgyja teisę vienašališkai nustatyti laikinas šilumos kainų dedamąsias. Jos galioja, kol pašalinami Komisijos nurodyti pažeidimai, bet ne ilgiau kaip 12 mėnesių nuo jų įsigaliojimo dienos. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo 34 straipsnio 15 ir 16 dalys taip pat numato galimybę Komisijai nustatyti reguliuojamas kainas vienašališkai jei geriamojo vandens tiekėjas ar savivaldybė nesilaiko kainų nustatymą reglamentuojančių teisės normų reikalavimų. Įgyvendinant minėtas teises, Komisijos sprendimai reguliuojamų kainų nustatymo ir kontrolės srityse priimami viešuose Komisijos posėdžiuose Komisijos Darbo reglamento nustatyta tvarka, kuri aprašyta šios išvados 1 skyriuje. Komisija sprendimus priima balsuodama, sprendimai taip pat įforminami nutarimais. Komisijos narys turi teisę nesutikti su daugumos Komisijos narių nuomone posėdyje svarstomais klausimais. Tokiu atveju Komisijos narys žodžiu ir (ar) raštu išdėsto savo nuomonę, kuri užfiksuojama posėdžio protokole. Be to, kaip aukščiau minėta, posėdžiui teikiamas klausimas visuomet yra išanalizuotas ir visapusiškai išnagrinėtas, suderintas su keliais skirtingais ir nepavaldžiais Komisijos darbuotojais. Šis derinimas ir pastabos pateikiamos per dokumentų valdymo sistemą, kurioje išsaugomas įvykęs procesas ir pastabos, ir tik tuomet klausimas pasiekia svarstymą Komisijos posėdyje.

Kainodaros kontrolė įgyvendinama ir tikrinant bei vertinant energetikos įmonių teikiamą informaciją. Pagal Energetikos įstatymo 25 straipsnio 1 dalį ir Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo 36 straipsnio 2 dalimi, reguliuojami ūkio subjektai privalo Komisijai teikti

informaciją apie reguliuojamą veiklą. Energetikos ir geriamojo vandens tiekimo bei nuotekų tvarkymo įmonių duomenų ir ataskaitų apie reguliuojamą veiklą gamtinių dujų, elektros energetikos, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo bei šilumos ūkio sektoriuose pateikimą Komisijai reglamentuoja Energetikos, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo, paviršinių nuotekų tvarkymo įmonių informacijos teikimo taisyklės, patvirtintos Komisijos 2008 m. birželio 28 d. nutarimu Nr. O3-80, kurios nustato teikiamos informacijos apimtis, formą bei jų pateikimo terminus. Komisija gavusi iš reguliuojamų įmonių informaciją ją išanalizuoja, įvertina ir naudoja savo funkcijoms vykdyti, pvz. reguliuojamų kainų nustatymui.

Plačiau vertintina ir kita Komisijos priežiūros funkcija, nustatyta Energetikos įstatymo 8 straipsnio 9 dalies 22 punkte – atlikti reguliuojamų įmonių veiklos patikrinimus. Pažymėtina, kad per vertinamąjį laikotarpį pasikeitė patikrinimus reglamentuojančios teisės normos.

2017 m. liepos 17 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo Nr. IX-884 5, 6, 8, 16, 36 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 24¹ straipsniu įstatymas, kuris įstatyminiu lygmeniu įtvirtino energetikos įmonių reguliuojamos veiklos patikrinimų tvarką, tikrinamų subjektų teises ir pareigas, Komisijos įgaliojimus ir kt. nuostatas, susijusias su patikrinimais. Šis įstatymas aiškiai išskyrė Komisijos teises atliekant patikrinimus:

1. pagal šio ir kitų įstatymų bei kitų teisės aktų nustatytas sąlygas ir procedūras gauti visą patikrinimui atlikti būtiną ir reikalingą informaciją, duomenis, dokumentus (neatsižvelgiant į tai, kokioje laikmenoje jie saugomi), jų kopijas ir išrašus;

2. gauti žodinius ir rašytinius paaiškinimus iš asmenų, susijusių su tikrinamos energetikos įmonės veikla, reikalauti, kad jie atvyktų į Komisijos patalpas duoti paaiškinimų;

3. gauti patikrinimui atlikti būtiną informaciją ir dokumentus, jų kopijas apie juridinių asmenų turtą ir pajamas, ūkines, finansines ir kitas operacijas iš valstybės ir savivaldybės institucijų, taip pat iš Lietuvos banko, komercinių bankų ir kitų kredito bei finansų įstaigų, auditorių, kitų juridinių ir fizinių asmenų, nepaisant to, ar informacija laikoma konfidencialia, ar nelaikoma, gauti informaciją iš valstybės ar kitų juridinių asmenų valdomų ar tvarkomų registrų ar duomenų bazių;

4. pagal patikrinimo medžiagą iš ekspertizės įstaigų gauti išvadas;

5. patikrinimui atlikti pasitelkti specialistų ir ekspertų;

6. sudaryti sutartis su audito įmonėmis, kitais juridiniais ar fiziniais asmenimis, kurių paslaugomis Komisija naudosis atlikdama patikrinimą;

7. atlikdama patikrinimą, naudoti visą Komisijos turimą informaciją, įskaitant ir informaciją, gautą kitų patikrinimų metu;

8. naudotis kitomis įstatymų suteiktomis teisėmis.

Tuo pačių Energetikos įstatymas atitinkamas teises ir pareigas nustato ir tikrinamoms energetikos įmonėms. Kaip viena iš energetikos įmonės teisių paminėtina galimybė informuoti Komisiją apie neteisėtus Komisijos įgaliotų Komisijos administracijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, veiksmus, apskųsti neteisėtus Komisijos įgaliotų Komisijos administracijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, patikrinimui pasitelktų specialistų ar ekspertų veiksmus. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad įstatyminiu lygmeniu yra pakankamai detalai reglamentuota patikrinimų atlikimo tvarka, patikrinime dalyvaujančių subjektų teisės, pareigos bei atsakomybė.

Energetikos įmonių veiklos patikrinimų tvarką reglamentuoja Energetikos įmonių reguliuojamos veiklos patikrinimų tvarkos aprašas, patvirtintas Komisijos 2014 m. gegužės 26 d. nutarimu Nr. O3-140. Planinis energetikos įmonės patikrinimas atliekamas pagal Komisijos pirmininko įsakymu patvirtintą metinį planuojamų atlikti energetikos įmonių reguliuojamos veiklos patikrinimų planą, kuris viešai skelbiamas Komisijos interneto svetainėje. Ūkio subjekto veiklos patikrinimas atliekamas, vadovaujantis Komisijos pirmininko įsakymu atlikti patikrinimą. Atlikti patikrinimus turi teisę Komisijos pirmininko įsakymu paskirta tikrinimo komisija, kurią sudaro Komisijos valstybės tarnautojai ar darbuotojai. Pagal Energetikos įmonių reguliuojamos veiklos patikrinimų tvarkos aprašo 34 punktą, tikrinimo komisijos vadovu ar nariu, atliekančiu patikrinimą, negali būti skiriamas asmuo, kuris: yra susijęs artimos giminystės arba svainystės ryšiais su tikrinamos energetikos įmonės vadovu, vyriausiuoju finansininku, valdybos nariais; yra buvęs

tikrinamos energetikos įmonės darbuotoju ir nuo darbo santykių pasibaigimo yra praėję mažiau nei vieni metai; yra tikrinamos energetikos įmonės akcininkas; yra veikiamas kitų sąlygų, galinčių turėti įtakos patikrinimo objektyvumui. Jei paskyrus tikrinimo komisijos vadovą ar narį atlikti patikrinimą paaiškėja Energetikos įmonių reguliuojamos veiklos patikrinimų tvarkos aprašo 34 punkte nurodytos aplinkybės, tikrinimo komisijos vadovas ar narys privalo nusišalinti ir apie tai nedelsdamas raštu informuoti Komisijos pirmininką. Sprendimą dėl Komisijos darbuotojo nušalinimo nuo dalyvavimo energetikos įmonės reguliuojamos veiklos patikrinime priima Komisijos pirmininkas. Energetikos įmonių reguliuojamos veiklos patikrinimų tvarkos aprašas detaliai reglamentuoja patikrinimo atlikimo tvarką, procedūras ir terminus.

Patikrinimas įforminamas patikrinimo aktu, kurio projektą surašo tikrinimo komisija. Patikrinimo akto projektas pateikiamas tikrinamai energetikos įmonei pastaboms ne vėliau kaip kitą darbo dieną po patikrinimo akto projekto surašymo. Patikrinimo akte nurodoma pagrindinė informacija apie tikrinamą energetikos įmonę, tikrinimo komisijos sudėtis, patikrinimo tikslas, pradžia ir tikrinamasis laikotarpis, patikrinimo metu nustatytos aplinkybės, faktai, galimi teisės aktų, reglamentuojančių energetikos įmonių reguliuojamą veiklą, pažeidimai, tikrinamos energetikos įmonės reguliuojamos veiklos trūkumai, reguliuojamos veiklos vertinimas, kitos pastabos bei informacija. Tikrinamai energetikos įmonei paprastai yra nustatomas ne trumpesnis nei 5 darbo dienų terminas nuo patikrinimo akto projekto gavimo dienos, per kurį tikrinama energetikos įmonė, susipažinusi su patikrinimo akto projektu, gali raštu pateikti paaiškinimus dėl patikrinimo rezultatų. Atsižvelgiant į patikrinimo akto projekto apimtį, gali būti nustatomas ir kitas terminas, kuris negali būti ilgesnis nei 10 darbo dienų. Tikrinimo komisija, atsižvelgdama į tikrinamos energetikos įmonės pastabas (jei tokių buvo), ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo tikrinamos energetikos įmonės pastabų gavimo jas įvertina ir surašo patikrinimo aktą. Remiantis Energetikos įmonių reguliuojamos veiklos patikrinimų tvarkos aprašo 52 punktu, tikrinimo komisijos vadovo ir narių pasirašytas patikrinimo aktas teikiamas svarstyti Komisijos posėdyje Komisijos darbo reglamento nustatyta tvarka. Patikrinimo klausimo svarstyme kviečiama dalyvauti ir tikrinama energetikos įmonė. Komisijos posėdyje priimtas sprendimas įforminamas nutarimu. Tai reiškia, kad sprendimo dėl energetikos įmonės patikrinimų rezultatų priėmimo procese dalyvauja ne tik tikrinimo komisija, tačiau ir Komisijos nariai, kurių galutiniu sprendimu yra pritariama arba nepitariama pateiktam patikrinimo aktui. Komisijos sprendimai dėl patikrinimų gali būti skundžiami Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka. Atkreiptinas dėmesys, kad 2017 m. liepos 17 d. įsigaliojus Energetikos įstatymo pakeitimui buvo parengtas Energetikos įmonių reguliuojamos veiklos patikrinimų tvarkos aprašo pakeitimo projektas, kuris buvo pateiktas viešai konsultacijai ir artimiausiu metu bus teikiamas svarstyti Komisijos posėdyje.

Pažymėtina, kad pagal kokybės vadybos sistemos, atitinkančios LST EN ISO 9001:2008 standarto reikalavimus Komisijoje yra patvirtintas Įmonių tikrinimo procesas, kuris taikomas Komisijos atliekamiems energetikos įmonių veiklos, kuriai reikalingos licencijos, leidimai, atestatai ir (ar) kuriai taikomos valstybės reguliuojamos kainos, patikrinimams. Įmonių tikrinimo procesu siekiama, kad energetikos įmonių tikrinimai būtų atliekami aiškiai, nuosekliai, koordinuotai ir efektyviai. Įmonių tikrinimo procesas turi užtikrinti:

1. tikrinimo atlikimą laiku ir per objektyviai įmanomą kuo trumpesnę laikotarpį;
2. tikrinimo veiksmų ir priimamų sprendimų nuoseklumą, valdymą, priežiūrą ir kontrolę;
3. maksimaliai kokybišką ir efektyvų tikrinimo tikslų įgyvendinimą;
4. teisės aktų reikalavimų laikymąsi.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Komisijoje yra patvirtinti visi reguliuojamų energetikos įmonių veiklos patikrinimų procedūras reglamentuojantys teisės aktai, taip pat vidinė šios procedūros kontrolė yra užtikrinama pagal kokybės vadybos sistemos, atitinkančios LST EN ISO 9001:2008 standarto reikalavimus.

Paminėtina, kad 2013 m. spalio 23 d. Komisijos pirmininko įsakymu Nr. O1-87 buvo patvirtintas Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatų laikymosi bei kontrolės vykdymo Valstybinėje kainų ir energetikos kontrolės komisijoje tvarkos aprašas, kuriuo siekiama užtikrinti tinkamą viešųjų ir privačių interesų konfliktų prevencijos sistemos

funkcionavimą, nustatyti galimas interesų konfliktų grėsmes ir numatyti priemones jiems išvengti, kad būtų įgyvendinti priimamų sprendimų nešališkumo, skaidrumo, viešumo principai, formuojama korupcijai nepakanti aplinka ir didinamas pasitikejimas Komisijos veikla ir jos darbuotojais, skatinti darbuotojus laikytis nustatytų tarnybinės etikos (elgesio) standartų atliekant tarnybines funkcijas, nustatyti Komisijoje dirbančių ar pareigas einančių valstybės pareigūnų, karjeros valstybės tarnautojų, ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, privačių interesų deklaravimo ir, iškilus interesų konfliktui, darbuotojų nusišalinimo ar nušalinimo nuo sprendimų priėmimo procedūras. Pagal šio aprašo reikalavimus, kiekvienas Komisijos darbuotojas privalo užpildyti privačių interesų deklaracijas ir esant galimam interesų konfliktui nusišalinti nuo visų interesų konfliktą sukeliančių klausimų ir sprendimų rengimo, svarstymo ar priėmimo etapų. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad Komisija yra priėmusi visus reikalingus teisės aktus, siekiant išvengti galimo interesų konflikto vykdant energetikos įmonių veiklos priežiūros funkciją, taip pat ir kitas Komisijos funkcijas, yra aiškiai nustatytos priežiūros procedūros ir terminai, o pats procesas užtikrinamas pagal LST EN ISO 9001:2008 standarto reikalavimus.

Siekiant, kad Komisijos įgyvendinama energetikos sektoriaus kontrolė būtų efektyvi ir kontrolės mechanizmas praktiškai veikiantis, Komisija yra įgaliota taikyti atitinkamas sankcijas, kaip tai numatyta Energetikos įstatymo 36 straipsnyje ir Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo 38 straipsnyje. 2017 m. liepos 17 d. įsigaliojusiame Energetikos įstatymo Nr. IX-884 5, 6, 8, 16, 36 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 24¹ straipsniu įstatyme sankcijų taikymo pakeitimai buvo padaryti įvertinus Europos Komisijos pradėtą Europos Sąjungos teisės pažeidimo procedūrą dėl 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančios Direktyvą 2003/54/EB ir 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančios Direktyvą 2003/55/EB neperkėlimo į Lietuvos nacionalinę teisę bei įvertinus praktines problemas, kylančias dėl perteklinių reikalavimų skiriant sankcijas energetikos įmonėms.

Pagal Energetikos įstatymo 36 straipsnio 1 dalį, Komisija energetikos įmonėms už pažeidimus vykdant reguliuojamąją veiklą, išskyrus šio straipsnio 2 dalyje numatytus pažeidimus, užtikrinant atitiktį teisės aktų nustatytoms reguliuojamosios veiklos sąlygoms, skiria baudas:

1) už viešai privalomos skelbti informacijos apie energetikos įmonės reguliuojamąją veiklą nepaskelbimą, už teisės aktuose nustatytos informacijos nepateikimą šio įstatymo 25 straipsnio 1 dalyje nurodytiems asmenims, taip pat už neteisingos ar ne visos informacijos pateikimą vertikalios integracijos įmonei ir (ar) tinklų operatoriui – iki 10 procentų šios energetikos įmonės metinių pajamų, o kitą energetikos veiklą vykdančioms įmonėms – iki 10 procentų energetikos veiklą vykdančios įmonės metinių pajamų, gautų praėjusiais finansiniais metais iš konkrečios reguliuojamosios veiklos, kurią vykdant padarytas pažeidimas;

2) už teisės aktų nustatytą reguliuojamosios veiklos sąlygų pažeidimą arba jų nevykdymą, už Komisijos įpareigojimų (nurodymų) nevykdymą arba vykdymą ne laiku, už Komisijos didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčiam asmeniui nustatytų įpareigojimų nevykdymą, už išipareigojimų nesilaikymą vertikalios integracijos įmonei ir (ar) tinklų operatoriui – iki 10 procentų šios energetikos įmonės metinių pajamų, o kitą energetikos veiklą vykdančioms įmonėms – iki 10 procentų energetikos veiklą vykdančios įmonės metinių pajamų, gautų praėjusiais finansiniais metais iš konkrečios reguliuojamosios veiklos, kurią vykdant padarytas pažeidimas;

3) už veiklos saugumo ir patikimumo bei vartotojų nediskriminavimo principų pažeidimą, išskyrus šio straipsnio 2 dalyje nurodytus atvejus, už reguliuojamosios veiklos sąlygų pakartotinį pažeidimą per kalendorinius metus vertikalios integracijos įmonei ir (ar) tinklų operatoriui – iki 10 procentų šios energetikos įmonės metinių pajamų, o kitą energetikos veiklą vykdančioms įmonėms – iki 10 procentų energetikos veiklą vykdančios įmonės metinių pajamų, gautų praėjusiais finansiniais metais iš konkrečios reguliuojamosios veiklos, kurią vykdant padarytas pažeidimas;

4) už energijos perdavimo ar skirstymo veiklos nepriklausomumo ir veiklos atskyrimo reikalavimų nevykdymą ar jų netinkamą vykdymą, vertikalios integracijos įmonei ir (ar) tinklų

operatoriui – iki 10 procentų šios energetikos įmonės metinių pajamų, gautų praėjusiais finansiniais metais.

Didmeninės energijos rinkos dalyviams už Reglamento (ES) Nr. 1227/2011 nuostatų pažeidimus Komisija skiria sankcijas:

1) už didmeninės energijos rinkos sandorių, įskaitant prekybos nurodymus, duomenų nepateikimą, prekybos vykdymą didmeninėje rinkoje neužsiregistravus Komisijoje ar kitos valstybės narės nacionalinėje reguliavimo institucijoje, laiku nepranešus Komisijai, kad sandoris gali pažeisti Reglamento (ES) Nr. 1227/2011 3 ar 5 straipsnį, taip pat už didmeninės energijos rinkos skaidrumo ir vientisumo sąlygų, išskyrus šio straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytas sąlygas, pažeidimą skiria pinigine baudą nuo dviejų šimtų aštuoniasdešimt devynių eurų iki dviejų procentų asmens metinių pajamų praėjusiais finansiniais metais iš veiklos, kurią vykdant padarytas pažeidimas, o jeigu asmenys neturėjo pajamų praėjusiais finansiniais metais iš veiklos, kurią vykdant padarytas pažeidimas, – iki keturiolikos tūkstančių keturių šimtų aštuoniasdešimt vieno euro, arba kreipiasi į teismą skirti laikiną apribojimą vykdyti veiklą didmeninėje energijos rinkoje;

2) už prekybą naudojantis viešai neatskleista informacija, tokios informacijos tinkamą neatskleidimą ir (ar) manipuliavimą (piktnaudžiavimą) didmeninėje energijos rinkoje skiria pinigine baudą nuo dviejų tūkstančių litų iki dešimt procentų asmens metinių pajamų praėjusiais finansiniais metais iš veiklos, kurią vykdant padarytas pažeidimas, o jeigu asmenys neturėjo pajamų praėjusiais finansiniais metais iš veiklos, kurią vykdant padarytas pažeidimas, – iki dviejų šimtų aštuoniasdešimt devynių tūkstančių šešių šimtų dvidešimties eurų, arba kreipiasi į teismą skirti laikiną apribojimą vykdyti veiklą didmeninėje energijos rinkoje.

Taip pat Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo 38 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad geriamojo vandens tiekėjams ir nuotekų tvarkytojams už vykdant licencijuojamą veiklą padarytus pažeidimus, kurie per Komisijos nustatytą protingą laikotarpį nebuvo pašalinti, siekiant užtikrinti atitiktį teisės aktų nustatytais licencijuojamos veiklos sąlygoms, Komisija skiria baudas:

1) už viešai privalomos skelbti informacijos apie šiuo įstatymu reglamentuojamą licencijuojamą veiklą nepaskelbimą, už teisės aktuose nustatytos informacijos nepateikimą šio įstatymo 36 straipsnyje nurodytiems asmenims, už neteisingos ar ne visos informacijos pateikimą – nuo dviejų šimtų aštuoniasdešimt devynių eurų iki 0,5 procento geriamojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo metinių licencijuojamos veiklos pajamų, gautų praėjusiais finansiniais metais, dydžio;

2) už Komisijos įpareigojimų (nurodymų) nutraukti neteisėtą veiklą, pakeisti naudojamą apskaitos atskyrimo ir sąnaudų paskirstymo sistemą, už geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kokybės reikalavimų pažeidimus – nuo dviejų šimtų aštuoniasdešimt devynių eurų iki 1 procento geriamojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo metinių licencijuojamos veiklos pajamų, gautų praėjusiais finansiniais metais, dydžio;

3) už veiklos saugumo, efektyvumo, patikimumo, nediskriminavimo principų pažeidimą – nuo dviejų šimtų aštuoniasdešimt devynių eurų iki 2 procentų geriamojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo metinių licencijuojamos veiklos pajamų, gautų praėjusiais finansiniais metais, dydžio.

Komisijos skiriamų piniginių baudų ir jų dydžio nustatymo tvarką reglamentuoja Sankcijų skyrimo taisyklės, patvirtintos Komisijos 2014 m. vasario 10 d. nutarimu Nr. O3-44 „Dėl Sankcijų skyrimo taisyklių patvirtinimo“. Remiantis Sankcijų skyrimo taisyklėmis, kurios taikomos energetikos įmonėms ir geriamojo vandens tiekėjams ir nuotekų tvarkytojams, išskiriami šie sankcijos skyrimo procedūros etapai:

1) nustacius pažeidimą, surašomas protokolas dėl galimai padaryto ar daromo reguliuojamos veiklos ar Reglamento (ES) Nr. 1227/2011 dėl didmeninės energijos rinkos vientisumo ir skaidrumo, su kuriuo yra supažindinamas ir kurį pasirašo įmonės vadovas (jei pažeidimą padarė fizinis asmuo – fizinis asmuo) ar jo įgaliotas atstovas;

2) suteikiamas ne trumpesnis nei 14 darbo dienų terminas paaiškinimams pateikti. Jei per nurodytą laiką paaiškinimų negaunama, laikoma, kad juos pateikti atsisakyta;

3) visa su pažeidimo nagrinėjimu susijusi medžiaga teikiama svarstyti Komisijos posėdžiui;

4) sankcijos skyrimo klausimas svarstomas Komisijos posėdyje žodinio proceso tvarka. Sankcijos skyrimo klausimo svarstymas posėdyje yra viešas. Komisijos iniciatyva, įmonės ar (ir) jos įgalioto asmens motyvuotu prašymu Komisija procedūriniu sprendimu gali paskelbti žodinį sankcijos skyrimo klausimo svarstymo posėdį uždaru, kai Komisija siekia apsaugoti įmonės komercines paslaptis ar kitą konfidencialią informaciją. Posėdis pradedamas Komisijos darbuotojo pranešimo pristatymu, kurio metu išdėstomas galimai padarytas pažeidimas, galimai padaryto pažeidimo padarymo aplinkybės, atsakomybę lengvinančios ar sunkinančios aplinkybės, jeigu jų yra, trumpai išdėstomi pateikti paaiškinimai, jeigu jie yra pateikti, bei nurodoma kita informacija ir duomenys, turintys reikšmės klausimui dėl sankcijos skyrimo teisingai išspręsti. Po to yra išklausomi įmonės ar (ir) jo įgalioto asmens paaiškinimai. Atkreiptinas dėmesys, kad Sankcijų skyrimo taisyklėse yra reglamentuota ir piniginės baudos apskaičiavimo principai.

5) Priimamas vienas iš sprendimų: skirti sankciją, taikyti nuobaudą – įspėjimą, skirti piniginę baudą, kreiptis į teismą skirti laikiną apribojimą vykdyti veiklą didmeninėje energijos rinkoje, nutraukti klausimo dėl sankcijos skyrimo nagrinėjimą nesant pažeidimo ar įstatyminio pagrindo skirti sankciją arba pratęsti klausimo dėl sankcijos skyrimo nagrinėjimą. Komisijos sprendimai dėl sankcijos skyrimo priimami vardiniu balsavimu kaip aprašyta šios išvados 1 skyriuje.

Komisijos sprendimas dėl sankcijos skyrimo per 30 dienų nuo jo priėmimo dienos gali būti skundžiamas teismui Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Atkreiptinas dėmesys, kad 2017 m. liepos 17 d. įsigaliojus Energetikos įstatymo pakeitimui buvo parengtas Sankcijų skyrimo taisyklių pakeitimo projektas, kuris buvo pateiktas viešai konsultacijai ir artimiausiu metu bus teikiamas svarstyti Komisijos posėdyje.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Nustatymo komisija daro išvadą, kad Komisijos veiklos sritis – reguliuojamų įmonių veiklos priežiūra, kontrolė ir sankcijų taikymas – yra konkrečiai ir išsamiai reglamentuota tiek įstatymuose, tiek Komisijos priimtuose įgyvendinančiuose teisės aktuose, Komisijoje yra įtvirtinta konkreti ir tiksli sankcijų skyrimo procedūra, nustatyti pakankami saugikliai, kad vienas ar keli Komisijos darbuotojai negalėtų įtakoti ar juo labiau nulemti priimamų sprendimų šioje srityje, bei skiriant sankciją – baudų dydžio. Sprendimai priimami Komisijos narių kolegialiai Komisijos posėdyje, kuriame išsamiai išnagrinėjamas klausimas, dalyvaujant subjektui, dėl kurio veiklos svarstomas sankcijos skyrimo klausimas. Papildomai pažymėtina, kad per vertinamą laikotarpį pažeidimų šioje srityje nustatyta nebuvo. Įvertinus reguliuojamų įmonių veiklos priežiūros, kontrolės ir sankcijų skyrimo funkciją, Nustatymo komisija pažeidimų pagal Rekomendacijų priedo II ir V kriterijus nenustatė.

3. Įmonių licencijavimas, leidimų išdavimas

Įgyvendindama šią funkciją, Komisija išduoda nepriklausomo elektros energijos tiekimo leidimus, energetikos veiklos ir geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo licencijas, jas keičia, sustabdo jų galiojimą, panaikina galiojimo sustabdymą, panaikina galiojimą, prižiūri ir kontroliuoja energetikos įmonių licencijuojamą veiklą (Energetikos įstatymo 8 straipsnio 9 dalies 8 punktą ir Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo 9 straipsnio 1 dalies 7 punktą). Ši Komisijos veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nustatytą kriterijų – veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu, tai yra Komisija yra suteikti įgaliojimai išduoti licencijas, leidimus ar atsisakyti juos išduoti arba sustabdyti, panaikinti jų galiojimą ar kitaip juos apriboti.

Komisija energetikos veiklos bei geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo licencijas ir leidimus išduoda vadovaujantis sektorinių įstatymų reikalavimais pagal atitinkamo sektoriaus licencijavimo taisykles: Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisykles, patvirtintas energetikos ministro 2013 m. spalio 22 d. įsakymu Nr. 1-212, Veiklos elektros energetikos sektoriuje licencijavimo taisykles, patvirtintas Vyriausybės 2012 m. birželio 20 d. nutarimu Nr. 723, Gamtinių dujų perdavimo, skirstymo, laikymo, skystinimo, tiekimo ir rinkos operatoriaus licencijavimo taisykles, patvirtintas Vyriausybės 2011 m. spalio 27 d. nutarimu Nr. 1246; Šilumos tiekimo licencijavimo taisykles, patvirtintas Vyriausybės 2003 m. liepos 25 d.

nutarimu Nr. 982; Energijos išteklių biržos operatoriaus licencijavimo taisyklės, patvirtintas Vyriausybės 2012 m. rugpjūčio 29 d. nutarimu Nr. 1025; Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo licencijavimo taisyklės, patvirtintas Vyriausybės 2007 m. sausio 29 d. nutarimu Nr. 89. Šiose taisyklėse yra nustatyti reikalavimai dokumentų, duomenų ir informacijos pateikimui, dokumentų nagrinėjimo tvarka ir terminai, reglamentuotas atsisakymas išduoti licenciją, licencijų keitimo, sustabdymo ir panaikinimo procedūros, licencijų registravimas ir skelbimas. Komisija 2011 m. lapkričio 30 d. nutarimu Nr. O3-400 yra patvirtinusi Prašymo išduoti, pakeisti, patikslinti licenciją, išduoti licencijos dublikatą, sustabdyti licencijos galiojimą, panaikinti licencijos galiojimą, panaikinti licencijos galiojimo sustabdymą formą, 2010 m. balandžio 1 d. nutarimu Nr. O3-53 yra patvirtinusi Energetikos veiklos licencijos formą, o 2015 m. kovo 27 d. nutarimu Nr. O3-226 Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo veiklos licencijos formą. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad yra priimti būtini teisės aktai, nustatantys/detalizuojantys leidimų išdavimo ir licencijavimo procedūras. Šiuose teisės aktuose aiškiai ir tiksliai reglamentuojama administracinės procedūros eiga, terminai, nustatyti konkretūs, objektyviai pamatuojami reikalavimai procedūroje dalyvaujantiems asmenims, įtvirtinti aiškūs kriterijai, principai, kuriais vadovaujantis priimamas sprendimas išduoti/neišduoti, numatyti konkretūs administracinės procedūros sprendimų priėmimo terminai. Nustatymo komisijos vertinimu, nurodytas teisinis reglamentavimas užtikrina leidimų išdavimo ir licencijavimo procedūros skaidrumą, sukuria vienodas sąlygas suinteresuotiems asmenims.

Kaip jau buvo minėta, Komisijoje įdiegta kokybės vadybos sistema, atitinkanti LST EN ISO 9001:2008 standarto reikalavimus. Atitinkamai Komisija 2015 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. O1-24 patvirtino Licencijų ir leidimų valdymo procesą, kuris taikomas Komisijos prižiūrimų ūkio subjektų licencijų / leidimų išdavimo, pakeitimo, patikslinimo, licencijos / leidimo dublikato išdavimo, galiojimo sustabdymo, sustabdymo panaikinimo, licencijos / leidimo galiojimo panaikinimo vykdymo veiklai. Licencijų ir leidimų valdymo procesu siekiama užtikrinti tinkamą ūkio subjektų, ketinančių vykdyti licencijomis ar leidimais reguliuojamą veiklą, atitiktis specialioms reikalavimams priežiūrai. Šis procesas turi užtikrinti, kad licencijų ir leidimų valdymas būtų vykdomas nepažeidžiant nustatytų teisės aktų reikalavimų. Visi veiksmai, susiję su licencijomis ir leidimais reguliuojama veikla, tai yra licencijų / leidimų išdavimu, pakeitimu, patikslinimu, licencijos / leidimo dublikato išdavimu, galiojimo sustabdymu, sustabdymo panaikinimu, licencijos / leidimo galiojimo panaikinimu, privalo būti atlikti ne vėliau kaip per teisės aktuose nustatytus terminus. Šis procesas labai detalai reglamentuoja kiekvieną procedūros stadiją, terminus, rezultatus, rizikas ir kt.

Pažymėtina, kad kaip jau buvo minėta šios išvados I skyriuje, prašymą išduoti, pakeisti, sustabdyti ar panaikinti licenciją nagrinėja tas skyrius, kurio veiklos sričiai priklauso prašymą pateikusių asmens veikla. Komisijos interneto svetainėje yra nurodytos kiekvieno Komisijos struktūrinio padalinio veiklos sritys ir kompetencijos, todėl darytina išvada, kad Komisijoje yra aiškiai nustatyti struktūriniai padaliniai, kurių kompetencijai priskirta nagrinėti su licencijų išdavimu susijusius prašymus. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Komisijos internetinėje svetainėje adresu www.regula.lt paskelbtas paslaugos – viešosios ir administracinės paslaugos – energetikos įmonių veiklos licencijavimas ir leidimų išdavimas aprašymas, kuriame yra aiškiai išdėstyta, kokius dokumentus Komisijai privalo pateikti asmenys, siekiantys gauti licenciją ar leidimą, taip pat šių prašymų padavimo formos ir būdai, kontaktiniai asmenys, prašymų nagrinėjimo terminai ir tvarka. Komisijoje dokumentai priimami taikant „vieno langelio“ principą, Komisijoje taip pat yra suteikta galimybė pateikti dokumentus naudojantis Verslo vartų pranešimų dėžute.

Komisija sprendimus dėl leidimų, licencijų išdavimo, pakeitimo, sustabdymo, panaikinimo, sustabdymo panaikinimo priima kolegialiai ir įformina juos nutarimais, atsižvelgusi į Komisijos specialistų parengtą energetikos įmonių atitiktis teisės aktų reikalavimams vertinimą. Komisijos sprendimų dėl licencijų priėmimo, svarstymo ir tvirtinimo tvarka nustatyta Darbo reglamente. Pagal Reglamento 58-60 punktus svarstytino klausimo medžiaga turi būti suderinta su struktūrinio padalinio vadovu, Teisės skyriaus darbuotoju ir Teisės skyriaus vedėju bei Komisijos nariu, kurioje yra atitinkama veiklos sritis. Komisijos posėdžiui teikiami klausimai turi būti visapusiškai išnagrinėti, tiksliai ir aiškiai suformuluoti, turi būti pateikiami siūlomi nutarimų projektai ir pažymos

dėl jų. Komisijos posėdžiui teikiamas nutarimo projektas ir pažymos turi būti vizuoti jį rengusio darbuotojo, atitinkamo struktūrinio padalinio vadovo, Teisės skyriaus darbuotojo, Teisės skyriaus vedėjo, Komisijos nario, kurioje atitinkamos veiklos srityje. Tai reiškia, kad tam, kad licencijos ar leidimo išdavimo klausimas būtų teikiamas svarstyti Komisijos posėdyje, šis klausimas turi būti suderintas su keletu skirtingų Komisijos darbuotojų, tokiu būdu užtikrinant siūlomo sprendimo projekto pagrįstumą bei skaidrumą. Kaip ir kitais atvejais, visas sprendimo projekto derinimo procesas vyksta Komisijos dokumentų valdymo sistemoje, todėl visada matoma, kokie darbuotojai derino sprendimo projektą, kokias pastabas pateikė, kaip jos buvo įvertintos ir kt. Visais atvejais Komisijos nutarimo projektas ir pažyma dėl atitinkamos licencijos yra skelbiama viešai Komisijos interneto svetainėje. Komisija, sprendimą dėl licencijos ar leidimo priima Komisijos posėdyje, kuris yra viešas visiems suinteresuotiems asmenims, priimdama nutarimą Komisijos narių balsų dauguma.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Nustatymo komisijos vertinimu, leidimų ir licencijų išdavimo/atsisakymo išduoti atvejai yra detalai reglamentuoti teisės aktuose, prašymo dėl licencijos nagrinėjimo procese dalyvauja keletas asmenų, kurie derina siūlomą sprendimą, o sprendimas yra priimamas Komisijos narių balsų dauguma, todėl nėra galimybės priimti sprendimų savo nuožiūra nepaisant teisės aktuose įtvirtintų pagrindų. Komisijos priimti sprendimai gali būti skundžiami Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis. Institucijos teisės aktai keičiami įgyvendinant įstatymu keičiamą teisinį reguliavimą, taip pat vykdomas periodinis Komisijos priimtų teisės aktų tobulinimas Komisijos iniciatyva. Įvertinus licencijų ir leidimų išdavimo funkciją, Nustatymo komisija pažeidimų pagal Rekomendacijų priedo IV kriterijų nenustatė.

4. Skundų ir ginčų dėl energetikos įmonių veiklos ar neveikimo nagrinėjimas

Komisija teisės aktų nustatyta ne teismine tvarka nagrinėja ginčus, taiko taikinamąjį tarpininkavimą bei nagrinėja vartotojų skundus. Ši Komisijos veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nustatytą kriterijų – Komisijos vykdoma funkcija yra kontrolės ar priežiūros vykdymas, t. y. Komisijai suteikti įgaliojimai vykdyti veiklą, skirtą prižiūrėti, kaip nepavaldūs fiziniai ir (ar) juridiniai asmenys laikosi teisės aktų reikalavimų atitinkamoje valdymo srityje, ar vykdyti kontrolės funkcijas, nesusijusias su įstaigos vidaus administravimu, taip pat Komisija priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybinės institucijos patvirtinimo. Atkreiptinas dėmesys, kad šios Komisijos veiklos teisinis reglamentavimas nesikeitė nuo praėjusio vertinamojo laikotarpio, tačiau pasikeitė atitinkamos šios srities vykdymo priemonės Komisijoje.

Remiantis Energetikos įstatymo 34 straipsnio 4 dalies 2 punktu, Komisija nagrinėja vartotojų ir energetikos įmonių ginčus ne teismo tvarka nagrinėja dėl energetikos įmonių veiklos ar neveikimo tiekiant, skirstant, perduodant, laikant energiją, dėl prisijungimo, apmokėjimo už suvartotą energiją ar paslaugas, valstybės reguliuojamų kainų ir (ar) tarifų taikymo, dėl energijos ir energijos išteklių tiekimo srautų balansavimo, taip pat kitus vartotojų ir energetikos įmonių ginčus energetikos srityje, nepriskirtus Valstybinei energetikos inspekcijai. Pagal Energetikos įstatymo 34 straipsnio 10 dalį, Komisija ne teismo tvarka nagrinėja tarp energetikos įmonių kylančius ginčus dėl energetikos įmonių veiklos ar neveikimo tiekiant, skirstant, perduodant, laikant energiją, dėl teisės energetikos įmonėms pasinaudoti tinklais ir sistemomis nesuteikimo, dėl prisijungimo, energijos ir energijos išteklių tiekimo srautų balansavimo, kainų ir tarifų taikymo. Šie ginčai nagrinėjami pagal Ginčų neteisminio sprendimo procedūros taisykles, patvirtintas Komisijos 2016 m. vasario 25 d. nutarimu Nr. O3-56 (toliau – Ginčų aprašas).

Pagal minėto Ginčų aprašo 5 punktą, Komisija, nagrinėdama vartojimo ginčą ar ginčą, priima: procedūrinius sprendimus, įskaitant sprendimus atsisakyti nagrinėti ginčą, nutraukti ar sustabdyti ginčo nagrinėjimą, ir kitus sprendimus, užkertančius kelią toliau spręsti ginčą. Procedūriniai sprendimai įforminami Komisijos pirmininko, ar jo įgalioto asmens pasirašytu raštu; sprendimus, kurie įforminami Komisijos nutarimais. Komisijos nutarimas priimamas išsprendus ginčą iš esmės.

Pagal Ginčų aprašo 58 punktą, vartojimo ginčas ar ginčas tarp energetikos įmonių išnagrinėjamas ir sprendimas dėl ginčo esmės privalo būti priimtas ne vėliau kaip per 90 dienų nuo prašymo išnagrinėti ginčą gavimo dienos. Jeigu dėl pagrindų priežasčių per šį terminą ginčas negali

būti išnagrinėtas ir priimtas sprendimas, Komisija procedūriniu sprendimu gali šį terminą pratęsti, tačiau ne ilgiau negu 30 dienų. Vadovaujantis Ginčų aprašo 31 punktu, Komisija, pasirengusi nagrinėti ginčą, jį paprastai nagrinėja rašytinės procedūros tvarka pagal jai pateiktus rašytinius ir (ar) daiktinius įrodymus. Bet kurios ginčo šalies prašymu arba savo iniciatyva Komisija gali nuspręsti ginčą nagrinėti žodinės procedūros tvarka, kai būtina išklausti žodinius ginčo šalių paaiškinimus ar kitais atvejais, kai ginčas gali būti geriau išnagrinėtas žodinės procedūros tvarka. Jei ginčas nagrinėjamas žodinės procedūros tvarka, sprendimas dėl ginčo esmės priimamas ne vėliau kaip per 20 dienų nuo paskutinio žodinio ginčo nagrinėjimo posėdžio.

Komisija sprendimą dėl ginčo esmės Komisijos narių vardiniu balsavimu priima atsižvelgdama į ginčo nagrinėjimo metu nustatytas aplinkybes ir jas pagrindžiančius įrodymus bei vadovaudamasi Lietuvos Respublikos teisės aktais ir teisės principais. Jeigu ginčo šalių paaiškinimų arba pateiktų kitų įrodymų nepakanka ir šalys jų nepateikia, Komisija sprendimą priima atsižvelgdama į turimus įrodymus. Komisija, išnagrinėjusi ginčą, priima vieną iš šių sprendimų dėl ginčo esmės: patenkinti Pareiškėjo reikalavimus, iš dalies patenkinti Pareiškėjo reikalavimus, atmesti Pareiškėjo reikalavimus. Pagal Ginčų aprašo 66 punktą, Komisijos sprendimas dėl ginčo esmės yra viešas ir skelbiamas Komisijos interneto svetainėje nepažeidžiant asmens duomenų apsaugos, valstybės, tarnybos, komercinės, banko, profesinės ir kitų įstatymų saugomų paslapčių apsaugos reikalavimų, taip pat pareiškėjo teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą. Komisijos sprendimai, priimti išnagrinėjus ginčus, įsigalioja ir yra privalomi vykdyti¹, jeigu nė viena ginčo šalis per 30 dienų nuo Komisijos sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo nepareiškia ieškinio bendrosios kompetencijos teisme Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka, prašydama nagrinėti ginčą iš esmės. Komisijos procedūriniai sprendimai, priimti nagrinėjant ginčą, tarp jų ir sprendimai atsisakyti nagrinėti ginčą, sustabdyti ar nutraukti ginčo nagrinėjimą, užkertantys kelią toliau nagrinėti ginčą, per 7 dienas nuo sprendimo įteikimo suinteresuotam asmeniui dienos gali būti skundžiami bendrosios kompetencijos teismui (Ginčų aprašo 67 ir 68 punktai).

Atkreiptinas dėmesys, kad nuo 2017 m. birželio 1 d. Komisijoje buvo įsteigtas atskiras Vartotojų teisių gynimo ir informavimo skyrius, kuriame yra sukoncentruotas visų energetikos ir geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sričių vartojimo ginčų nagrinėjimas. Šio skyriaus veiklos sritys yra teikti informaciją į Komisiją besikreipiantiems asmenims, nagrinėti besikreipiančių asmenų prašymus ir skundus, Komisijos kompetencijos ribose išankstine ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka nagrinėti ginčus, kylančius tarp vartotojų ir energetikos įmonių bei ginčus, kylančius tarp geriamojo vandens tiekėjų, nuotekų tvarkytojų, paviršinių nuotekų tvarkytojų, nuotekų transportavimo paslaugas teikiančių asmenų, abonentų ir vartotojų, rengti Komisijos nutarimų dėl vartojimo ginčo nagrinėjimo projektus bei teikti juos svarstyti Komisijos posėdžiuose ir kt. Minėtos Vartotojų teisių gynimo ir informavimo skyriaus veiklos sritys yra detalios nurodytos Komisijos interneto svetainėje Kontaktai – Vartotojų teisių gynimo ir informavimo skyrius veiklos sritys.

Taip pat paminėtina, kad ginčų nagrinėjimas Komisijoje yra vykdomas pagal Ginčų valdymo procesą, atitinkantį LST EN ISO 9001:2008 standarto reikalavimus. Šiuo procesu siekiama pagerinti ir padaryti efektyvesniu ginčų nagrinėjimą ikiteismine tvarka bei didinti vartotojų ir energetikos įmonių pasitikėjimą Komisija, kaip alternatyvaus ginčų sprendimo institucija. Bendrieji šio proceso principai yra formuoti vienodą ir nuoseklią teisės taikymo praktiką Komisijos kompetencijos srityje, užtikrinti kvalifikuotą, nešališką, skaidrų, veiksmingą bei operatyvų ginčų nagrinėjimą bei užtikrinti kiekvieno darbuotojo atsakomybę už ginčo nagrinėjimą teisės aktuose nustatyta tvarka bei terminais.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Nustatymo komisija daro išvadą, kad Komisija yra tinkamai įgyvendinusi vartotojų ir energetikos įmonių ginčų nagrinėjimo funkciją, yra priėmusi Ginčų aprašą, kuris labai detalios reglamentuoja ginčų nagrinėjimo procedūrą, ginčų nagrinėjimo subjektų bei Komisijos teises ir pareigas, aiškiai nustato procedūros terminus ir veiksmus, kuriuos turi atlikti ginčą nagrinėjantis darbuotojas. Ginčų nagrinėjimo veiksmus atliekantis Komisijos struktūrinis padalinys yra aiškiai išskirtas ir nurodytas Komisijos interneto svetainėje. Sprendimų dėl ginčų nagrinėjimo priėmimo procesas vyksta Komisijos posėdyje, taigi yra priimamas kolegialiai 5 Komisijos narių.

¹ Pagal Ginčų aprašo 69 punktą, įsigaliojęs Komisijos sprendimas yra vykdomasis dokumentas. Jeigu šis sprendimas neįvykdomas, jis gali būti priverstinai vykdomas Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka.

Tokiu būdu yra užtikrinamas priimamo sprendimo skaidrumas nesukoncentruojant visų sprendimo priėmimo galių vieno darbuotojo rankose. Vidinė ginčų nagrinėjimo procedūros kontrolė yra užtikrinama pagal LST EN ISO 9001:2008 standarto reikalavimus. Analogiškas reglamentavimas ir procedūra yra taikoma nagrinėjant ginčus tarp energetikos įmonių, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad tokio pobūdžio ginčus nagrinėja Komisijos Teisės skyrius, kaip tai nurodyta Teisės skyriaus vykdomos veiklos srityse, paskelbtose Komisijos interneto svetainėje.

Papildomai pažymėtina, kad kaip ir visais kitais atvejais atliekant funkcijas, Komisijos darbuotojai, taip pat ir Komisijos nariai, privalo nusišalinti nuo visų interesų konfliktą sukeliančių klausimų ir sprendimų rengimo, svarstymo ar priėmimo etapų.

Vadovaujantis Energetikos įstatymo 34¹ straipsnio 3 dalimi, Komisija pagal energetikos sektorius reglamentuojančiuose įstatymuose nustatytą kompetenciją nagrinėja skundus dėl energetikos įmonių atliekamo energijos tiekimo, skirstymo, perdavimo, laikymo ar neveikimo, dėl teisės energetikos įmonėms pasinaudoti tinklais ar (ir) sistemomis nesuteikimo ir kitų teisės aktuose nustatytų reguliuojamos energetikos veiklos reikalavimų laikymosi. Vartotojų skundai nagrinėjami Viešojo administravimo įstatymo ir Vartotojų skundų nagrinėjimo taisyklių, patvirtintų Komisijos 2016 m. gegužės 13 d. nutarimu Nr. O3-123 (toliau – Skundų taisyklės), nustatyta tvarka. Skundas turi būti išnagrinėtas ir sprendimas priimtas per 20 darbo dienų nuo skundo nagrinėjimo pradžios. Kai dėl objektyvių priežasčių per šį terminą skundo nagrinėjimas negali būti baigtas, Komisijos pirmininko ar jo įgalioto asmens sprendimu skundo nagrinėjimas gali būti pratęstas, bet ne ilgiau kaip 10 darbo dienų, skaičiuojant nuo tos dienos, kada pasibaigė 20 darbo dienų terminas. (Skundų taisyklių 33 punktas). Komisijos specialistai skundą nagrinėja rašytinio proceso tvarka pagal pateiktus dokumentus. Komisija sprendimą priima atsižvelgdama į skundo nagrinėjimo metu nustatytas aplinkybes, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos teisės aktais ir teisės principais. Parengtas sprendimo projektas yra keliamas į Komisijos dokumentų valdymo sistemą, kurioje sprendimo projektas yra derinamas pagal Darbo reglamento nustatytas taisykles, kurios jau buvo nurodytos aprašant kitas Komisijos veiklos sritis. Vadovaujantis Skundų taisyklių 55 punktu, sprendimą išnagrinėjus skundą pasirašo Komisijos pirmininkas ar jo įgaliotas asmuo, kuriam yra pavesta priimti sprendimą. Atsakymas, siunčiamas elektroniniu paštu, turi būti pasirašytas Komisijos pirmininko arba jo įgalioto asmens saugiu elektroniniu parašu. Pareiškėjas turi teisę skųsti Komisijos priimtą sprendimą savo pasirinkimu administracinių ginčų komisijai arba administraciniam teismui įstatymų nustatyta tvarka. Atsižvelgiant į nurodytą reglamentavimą bei procedūros vykdymo tvarką pažymėtina, kad Komisija yra priėmusi visus reikalingus įgyvendinamuosius teisės aktus, kuriuose nustatytos aiškios ir detalios skundų nagrinėjimo procedūros, terminai, o atitinkamą funkciją vykdančios Komisijos padalinys yra viešai paskelbtas Komisijos interneto svetainėje.

Įvertinus vartojimo ginčų ir ginčų dėl energetikos įmonių veiklos ar neveikimo nagrinėjimo funkciją, Nustatymo komisija pažeidimų pagal Rekomendacijų priedo II ir V kriterijus nenustatė.

IŠVADOS:

Apibendrinant pasakytina, kad Komisijos veikla yra reglamentuota įstatymų ir kitų teisės norminių aktų. Komisija pagal kompetenciją yra priėmusi visus būtinus teisės aktus, nustatančius/detalizuojančius jos vykdomų funkcijų atlikimo tvarką, terminus, reikalavimus asmenims. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad iki šiol nėra patvirtinti Energetikos įstatymo Nr. IX-884 5, 6, 8, 16, 36 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 24¹ straipsniu įstatymą įgyvendinantys teisės aktai, rekomenduotina kuo skubiau priimti Sankcijų skyrimo taisyklių ir Energetikos įmonių patikrinimų aprašo pakeitimus, kurie atitiktų minėto įstatymo nuostatas.

Komisija nuolat vykdo teisinio reguliavimo stebėseną ir atitinkamai koreguoja teisės aktus, teikia siūlymus kompetentingoms institucijoms, siekdama nuoseklesnio ir aiškesnio teisinio reglamentavimo įtvirtinimo. Komisijos struktūrinių padalinių uždaviniai ir funkcijos yra nustatytos jų nuostatuose, Komisijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių, pagal darbo sutartis, funkcijos nustatytos pareigybių aprašymuose, taip pat yra viešai paskelbta Komisijos interneto svetainėje prie kontaktų sąrašo. Vidinė tokių subjektų vykdomos veiklos kontrolė atliekama

vadovaujantis Komisijos patvirtinto darbo reglamento nustatyta tvarka bei pagal Komisijoje įdiegtą kokybės vadybos sistemą, atitinkančią LST EN ISO 9001:2008 standarto reikalavimus. Komisijos priimamų sprendimų rengimo, derinimo, svarstymo, tvirtinimo ir apskundimo procedūra yra įtvirtinta tiek įstatyminiu lygmeniu, tiek Komisijos tvirtinamuose įstatymus įgyvendinamuosiuose teisės aktuose, o interesų konfliktų prevencija užtikrinama pagal Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatų laikymosi bei kontrolės vykdymo Valstybinėje kainų ir energetikos kontrolės komisijoje tvarkos aprašo reikalavimus.

Nepaisant to, remiantis Korupcijos prevencijos įstatyme nustatytais korupcijos pasireiškimo tikimybės kriterijais bei išanalizavus Komisijos funkcijas atskirose jos veikos srityse, teoriškai tikėtina korupcijos pasireiškimo tikimybė, tai yra vykdant šias funkcijas gali atsirasti prielaidos korupcinio pobūdžio nusikalstamoms veikoms, tačiau Komisijoje įdiegtos vidinės kontrolės priemonės tokią galimybę sumažina iki minimumo. Pabrėžtina, kad laikotarpiu, kuris yra vertinamas atliekant Korupcijos pasireiškimo tikimybės įvertinimą, korupcinio pobūdžio nusižengimų ar nusikalstamų veikų Komisijos veikloje nėra nustatyta, taip pat nebuvo gauta nė vieno skundo dėl minėtų veikų, vykdant Komisijai priskirtas funkcijas. Nustatymo komisija, įvertinusi visas Komisijos veiklos sritis, daro išvadą, kad Komisijos vykdomos veiklos sritys atitinka Rekomendacijų prieduose nustatytų kriterijų sąlygas.

Komisijos veikla atitinka 3 iš 7 korupcijos pasireiškimo tikimybių:

1. pagrindinės Komisijos funkcijos yra kontrolės ar priežiūros vykdymas;
2. Komisijos veikla yra susijusi su leidimų suteikimu ar apribojimu;
3. Komisija priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo.

Siekiant efektyviai valdyti korupcijos rizikos veiksnius ir iki minimumo sumažinti korupcijos pasireiškimo tikimybę, atitinkamose Komisijos veiklos srityse bei siekiant užtikrinti skaidrią, veiksmingą ir viešą Komisijos darbuotojų veiklą, Komisijoje yra įgyvendinama Komisijos 2016–2019 metų kovos su korupcija programa, patvirtinta Komisijos pirmininko 2016 m. kovo 15 d. įsakymu Nr. O1-18 (toliau – Programa). Programoje numatomos korupcijos prielaidų ir sąlygų mažinimo bei šalinimo, atsakomybės už korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus įgyvendinimo gairės, kurios taikomos Komisijos veikloje. Programoje išskiriamos prioritetinės kovos su korupcija sritys, kuriose yra didžiausia tikimybė pasireikšti korupcijai, daugiausia prielaidų ir sąlygų piktnaudžiauti tarnybine padėtimi. Programa apima svarbiausias korupcijos prevencijos Komisijos veikloje nuostatas. Programa orientuota į korupcijos rizikos veiksnių (t. y. priežasčių, sąlygų, įvykių ir aplinkybių, dėl kurių gali būti padarytas korupcinio pobūdžio teisės pažeidimas) mažinimą ir šalinimą, taip pat korupcijos rizikos veiksnių valdymą.

Programa įgyvendinama pagal Programos priede pateiktą Programos įgyvendinimo priemonių planą (toliau – Priemonių planas). Priemonių plane numatytos priemonės yra orientuotos į su korupcija susijusių problemų sprendimą, skirtos korupcijos sąlygoms ir rizikoms mažinti ir šalinti, taip pat korupcijos rizikos valdymo priemonės. Atsižvelgiant į nustatytas su korupcija susijusias problemas ir korupcijos rizikos veiksnius, numatomos priemonės, kuriomis didinamas viešumas ir atvirumas teikiant viešąsias ir administracines paslaugas ir priimant sprendimus; veiklos procedūrų skaidrumas ir aiškumas; užtikrinamas darbuotojų patikimumas, lojalumas ir sąžiningumas; gerinama valdymo kokybė; siekiama sumažinti naštą verslui; padidinamas pajamų ir išlaidų viešumas; turto tvarkymo skaidrumas; įdiegiamos kitos korupcijos prevencijos priemonės, atsižvelgiant į nustatytus korupcijos rizikos veiksnius.

Komisijos Teisės skyrius vykdo Priemonių plano įgyvendinimo stebėseną ir vertinimą. Skyrius periodiškai, kartą per metus, tai yra iki einamųjų metų vasario 1 d., pateikia Priemonių plano įgyvendinimo stebėsenos ir vertinimo ataskaitą bei pasiūlymus Komisijos pirmininkui ar jo įgaliotam Komisijos nariui bei Specialiųjų tyrimų tarnybai. Minėtos ataskaitos skelbiamos viešai Komisijos interneto svetainėje². Pažymėtina ir tai, jog suinteresuoti asmenys gali teikti pasiūlymus dėl Programos nuostatų, tikslų ir uždavinių įgyvendinimo, Priemonių plano atnaujinimo Komisijai per

² <http://www.vkekk.lt/Puslapiai/bendra/Korupcijos%20prevencija/programa.aspx>

visą Programos įgyvendinimo laikotarpį, net jei jie nedalyvauja vykdant Priemonių plane numatytas priemones.

Komisijos pirmininkė

Inga Žilienė